

van den diep-verreeden meester. Soms hooren we trouwens in zijn gedichten den klank van Gezelle's vers.

Zoo in het dichtje:

'k Minne den vogel, die vliegt en vliegt
zonder te vragen waarheen!
'k Minne den wind, die waait en wiegt
zonder te weten waarheen!
'k Minne de bloem, die buigt en nipt
zonder te zien alwaar...
Biddend zucht mijn hert — en het zwijgt:
of ik een bloemeken waar!

Wel missen we hier die wondere muzikaliteit, die Gezelle's poëzie zoo betoverend maakt, maar er is toch in den gang en den bouw iets, dat aan Gezelle herinnert. En zulk een overeenkomst vinden we herhaaldelijk.

Toch is Van Oye niet een mat navolger van den meester, zonder eigen inspiratie. Dat leeren we uit een gedichtje van Gezelle zelf.

In een van zijn bundels zegt hij n.l. tot zijn leerling dit:

Ik heb u kind gekend,
u knape en man zien worden;
ik heb u 't woordenzweerd
en zien en helpen gorden:
't verrast mij niet, 't verheugt
dat ik met lauwerblaau
uw zegepraalend beeld
gekroond zie voor mij staan.
Gekroond zoo niet met wat
snelkroonende andren vlechten,
gekroond met 't geen gij zelf
gewonnen hebt al vechten;
gekroond met eigen moed,
volherding en dat één,
dat gij zijt, Dichter, gij
mijn kind, gij zelve alleen!

Hier blijkt ook duidelijk de waardeering, die Gezelle had voor Van Oye's werk, als diens eigen werk.

Bovendien, er was een groot verschil tusschen den meester en den leerling. Gezelle was niet een droomer, maar een scherp opmerker, wien de schoonheid van het kleinste natuur-leven opviel en die aan geen enkele openbaring van het scheppingswonder voorbijging. Van Oye daarentegen was wel een droomer; tot hem sprak meer de algemeene impressie van de natuur en daar rondom spinnen zich zijn eigen gedachten en gevoelens. Hij leefde niet, als Gezelle, in het concreet aanschouwen, maar in zijn eigen, ideale wereld. „Al wat er van de wezenlijke wereld in hem binnendringt", schreef Verriest, „wordt herschapen, hervormd, omkransd, ompereld door zijn fantazij, die naar boven wil, omhoog, in zijne ideale wereld."

Dit groote verschil stempelde natuurlijk ook de poëzie zelf. Gezelle's dichtjes zijn altijd scherp-onleidend: ze beelden de werkelijkheid; Van Oye's poëzie is veel minder doorzichtig, omdat ze niet de natuur, maar zijn natuur weerspiegelen. „Daarom hangt een droom", zegt Verriest tekenend. „Hij dicht zijn zelve; — zoo hij is. Zijn binnenste doet hij weerklinken in zijn vers."

Heel duidelijk komt dit b.v. uit in Van Oye's bundel „Vonken en stralen". Deze bevat gedichten uit den tijd toen Van Oye als medicus aan het front verkeerde, in den Fransch-Duitschen oorlog van 1870. En daarin voert de boventoon zijn fantasie, zijn droom, ondanks het feit, dat hij midden in de meest rauwe werkelijkheid leeft.

Van Oye's poëzie is dus vóór alles persoonlijk van karakter. Dit verschil met Gezelle's kunst heeft uiteraard ook den invloed van heider werk bepaald. Gezelle is geweest en steeds meer geworden de christelijke dichter bij uitnemendheid, van betekenis voor alle tijden en elk geslacht — Van Oye's werk bleef tot een bepaalden kring beperkt en draagt het stempel van een bepaalde periode.

Maar alszoodanig is die poëzie dan ook zeker van waarde. Ze weerspiegelt den Vlaamschen geest, die in den droomer leefde, en is, ook wat haar religieusen inhoud aangaat, Vlaamsche-kunst van het goede soort.

Daarom gedanken wij in den overledene een man, die, zeker in de eerste plaats een figuur van historische betekenis is geweest, maar toch ook stellig kunstenaar; „geen volksbekende, geen volksbeminde dichter", zegt Verriest, „maar een dichter".

C. T.

PERS-SCHOUW.

Onbevredigende bevrediging.

Indien de ernstige menschen onder de aanhangers van Dr Geelkerken kennis nemen van de zeer breede argumentatie, die de tegen zijn anti-kerkelijke actie zich keerende pers tegen zijn standpunt ontwikkelt, en daarnaast zich eens de vraag voorleggen, hoe op al die dingen geantwoord wordt door hem en zijn pers, dan moeten zij hun indruk in het allergunstigste geval wel samenvatten in het woord „onbevredigende bevrediging". Want er wordt niet veel gedaan aan ernstige weerlegging. Prof. Lindeboom schrijft in „De Wachter":

Van al de lange redeneeringen van Dr Geelkerken c.s. is dit zeer opmerkelijk, en voor geheel die „bezwaaarden"-beweging waarlijk kenmerkend, dat daarin ont-

breekt elke poging tot weerlegging van het Dogmatisch-Exegetisch Rapport, door de Synode met algemeene instemming aanvaard.

In gehijken zin vraagt Dr Kouwenhoven in het „Leidsch Kerkbl.":

Worden de argumenten dezer verschillende schrijvers nu door bezwaarden of anderen weerlegd? Wordt stelling tegenover stelling geponeerd, en met deugdelijke argumenten gestaafd? Hoogstens bemerkt ge dit op een enkel kerkrechtelijk punt, waarin wederzijds met een beroep op verschillende citaten van prof. Rutgers en anderen gewerkt wordt. Maar overigens redeneert en schrijft men langs elkander heen. Elke week komt men weer met dezelfde punten aandragen, alsof die nog nooit tegengesproken zijn.

Ja, wel het kerkrecht. Heden de wijsbegeerte, morgen het Oostersch licht, overmorgen het kerkrecht. Vandaag Kant, morgen Jeremias, overmorgen Voetius.

„Doch de gemeente late zich door dit alles niet van de wijs brengen."

Zij luistere naar de stem van de „Amst. Kerkbl.":

Maar hoofdzak is en blijft de groote vraag inzake de afwijking van de Belydenis, waaraan dr Geelkerken schuldig staat met alle anderen, die zich nevens hem stellen tegenover de Synode van Assen.

Dat blijft de zaak, die door ons op den voorgrond moet worden geplaatst, omdat het daarbij gaat om het fundamentele artikel in onze kerken.

Laat een ieder dat wel in het oog houden. Met eene zeer begrijpelijke taktiek zoekt men dit te verdoezelen.

Niet graag zou ik ieder, die over het kerkrecht spreekt, van het volgen van een zekere „tactiek" verdenken. Maar dat er bij meer dan één wel zoo iets is, valt m.i. kwalijk te loochenen. Terwijl men begon met exegese en Schrift, daar is nu alles kerkrecht und kein Ende.

Maar wezenlijk bezwaarden kunnen toch niet zoo gauw tevreden gesteld worden? Zij zullen niet graag op punt 2 overgaan, als punt 1 niet eerst afgehandeld is. Ik stel me voor, dat de ernstige bezwaarden zeer onbevredigd zullen zijn, omdat, die hen leiden, altijd weer wat nieuws aansnijden, zonder eerst de argumenten over de andere, voorgaande kwesties, te beantwoorden.

Niets nieuws onder de zon.

Hoezeer evenwel de bestrijding der Synode van den hak op den tak springt, één ding blijft iedereen dag weerkeeren: de Synode is ROOMSCH.

Dat woord past te allen dage; want het komt zoowel bij de leerstellige vraag te pas (traditie, binding, vaststelling van exegese, afkondiging van een nieuw dogma) als bij de kerkrechtelijke vraagpunten (hiërarchie, inquisitie, machthebbers etc.).

„Niets nieuws onder de zon", zegt nu daaromtrent Prof. Kuyper in „De Heraut":

Ook Deputaten, die door de Generale Synode van Assen werden aangewezen om van advies te dienen, wanneer Kerkeraden of Classen zich in moeilijkheden bevonden in verband met de quaestie-Geelkerken, hebben dit wel ondervonden. Hoewel die Deputaten niet anders te doen hadden dan raad te geven en de besluiten der Synode toe te lichten, werden ze al spoedig voorgesteld als drie Groot-Inquisiteurs, die Nederland doortrokken om op ketterijacht te gaan. Zelfs spraken van erger dan de Spaansche inquisitie, een overdrijving die het pikante van de vergelijking wel iets deed te loor gaan. Want van de folterbanken, waarmede de Spaansche inquisitie de verdachten tot bekentenis dwong, en van de schavotten en brandstapels, waartoe de ketteren veroordeeld werden, kon toch in ernst niet worden gesproken. Heel veel zullen Deputaten zich van deze beschuldiging dan ook wel niet hebben aangetrokken. Want nieuw is ze niet. De libertijnen, die van geen leertucht in de Kerk wilden weten, hebben drie eeuwen geleden precies dezelfde beschuldiging tegen onze Kerken ingebracht. Het ins inquisitienis, het recht van onderzoek of een predikant wel trouw was aan de Belydenis, kreten ze uit voor een „vernieuwing der Spaansche Inquisitie". „Zulk een woord, merkt Dr H. Schokking op in zijn „De leertucht in de Gereformeerde Kerk in Nederland" blz. 276, sloeg dan in; hij het groote publiek kon zulk een gepeperde uitdrukking dienst doen om het streven der kerkelijke vergaderingen verdacht te maken." Maar, zoo laat hij er op volgen, „de kerk liet zich daardoor niet van haar stuk brengen en hield vol, dat zij 't recht had omtrent de leer harer eigen dienaren zich te vergewissen."

En wederom: „niets nieuws onder de zon", merkt Dr Douma van Britsum op in het „Gron. Kbl.", als hij spreekt over Balthasar Bekker en diens: „De Vaste Spyse der Volmaakten" (1670):

De voorrede van het boek was ook niet bepaald vrouwenwekkend. Daarin geeft Bekker van de rechtzinnige theologen, met verven die nog wel gebruikt worden, het volgende niet vleiende portret: „(sy) 't hert niet hebben om enige spreuk of leere der H. Schrift anders uit te leggen, als na de regelen van hunne Scholastique... Theologie... soo dwingense den sinder Schriften na hun eigen hoofd... Maar die beter gevoelen, die beklagen deswegen den staat der kerken, dat men so doende plat uit op syn paapsch de Gereformeerde Leere drijft: want van den beginne ist also niet geweest. Men plagh 't seer euvel te nemen, dat die van de Roomsche Kerke d' Oudvaders, de Canones, en d' Autoriteit der Kerke, en de samenstemminge van de menigte tot regelen namen, om de H. Schrift uit te leggen. Maar nu doen dat d' onsen ook al flijntjes na". Inderdaad, er is niets nieuws onder de zon. De bezwaarden

over de Asser besluiten kunnen 't Bekker niet verbeteren.

Roomsch, paapsch, pauselijk. „Niets nieuws onder de zon".

Van Schokking, Kromsigt, Hoedemaker, Haitjema.

We hoorden zooveel, hoe Prof. Kuyper een gepeperd woord van Dr Schokking aanhaalde. Het klonk nogal leertuchtelijk en lachte wat om de klacht over pauselijke Synodes. Wie nu evenwel hopen mocht, dat de naam Schokking kalmeerend werken zou op de thans op Assen vergramde geestverwanten van Dr Schokking, vergist zich grootelijks. Prof. Haitjema b.v. weet heel secuur, dat Assen het Schriftgezag heeft aangerand en Dr Kromsigt verzekert, dat Assen ook te ver ging. Laatsigemoede heeft zelfs een vraag aan de Synode; het adres van de vraag komt er minder op aan. Hij geeft het volgende raadsel op (in „De Geref. Kerk"):

Met het oog daarop zouden we reeds nu tot hen, die zich zoo gaarne op „de zintuigelijke waarneming" beroepen (de empiristen en rationalisten dus, die alleen leven bij de breedtelijn en niet, of althans niet genoeg naar onze meening, bij de dieptelijn) en die ook zoovele vragen hebben gesteld aan Dr Geelkerken, deze vraag eens willen richten:

Kunt gij, die het zoo precies weet, ons ook zeggen, of in de boomen van het Paradijs ook doode takken zijn geweest en verdorde bladeren, zooals wij die in de ons omgevende, „zintuiglijk waarneembare" boomen opmerken?

Willen onze lezers vast eens over deze vraag nadenken? We hopen haar op onze reorganisatievergadering ter sprake te brengen. Ieder voelt wel, naar we meenen, de portie ervan. We doen haar heusch niet voor de aardigheid alleen.

Verscheiden lezers vragen mij, hier over te schrijven. Ik antwoord: laat Dr Kromsigt maar vragen. Denk ik aan Prof. Buytendijk, dan zeg ik: (‘t is ook maar een „vraag") is 't soms ressentiment? Toornen de heeren tegen Assen, om te ontkomen aan het knagend verwijt, dat ze zelf niets anders kunnen geven? En denk ik aan Dr Lingbeek, die de trouwe broeders in de Herv. Kerk vergelijkt met den leeuw, die in het net verward is, en die nu maar hopen moet op de ratten, die het net zullen stuk knagen, dan vraag ik: is 't misschien weer ressentiment, omdat de ratten zelfs nog te langzaam knagen?

Zoo staan daar Prof. Haitjema, die Assen om dogmatische redenen een wereldsche vergadering vindt, en Dr Kromsigt, die het om kerkrechtelijke redenen ook zoo ziet. Prof. Haitjema heeft althans, zooals onze lezers weten, de manier, waarop in Assen geargumenteed werd, „wereldsch" genoemd in het slot van zijn studie over Barth. Prof. Grosheide nu haalt Hoedemaker er bij, in zijn recensie in „De Heraut":

Met dat laatste hoofdstuk, getiteld: „Karl Barth en de theologie in Nederland", ben ik het het minste eens. Dat komt natuurlijk, omdat Haitjema Hoedemakerian is en ik Kuyperiaan ben. Maar dit durf ik ook zeggen, als Prof. Haitjema Kuyper begrepen heeft, dan heb ik hem niet begrepen. Wat H. in Barth bewondert, het komen van de praktijk tot de theologie van het woord, het afkeerig zijn van alle Godskenis in abstracto, het beoefenen van de theologie met bewogen ziel onder den open hemel, dat alles geldt van Kuyper in den volsten zin des woords. Dat Kuyper de theologie verzakelijkt heeft, onken ik, gelijk ik beweer, dat Kuyper, door uit te gaan van de gedachte, dat de theologie als object had niet God zelf, maar de kennis van God, meer dan iemand onder de negentiende eeuwse theologen de oogen geopend heeft voor de absolute majestelt Gods. Haitjema is ook niet blijk in de beoordeeling van Kuypers leerlingen. Dat er, zeg b.v. onder de mannen van wetenschap, die lid van een Gereformeerde Kerk zijn, worden aangetroffen met neo-Kantiaansche sympathieën, onken ik niet, maar die zullen zich geen Kuyperianen noemen. Evenmin moet men, om de waarde van Kuypers gedachten te beoordeelen, gaan bij hen, die hem alleen maar weten na te praten, maar men moet bij hen wezen, die bewust voortbouwend op den grondslag door Kuyper gelegd, zelfstandig verder gaan. Dat zijn de eigenlijke leerlingen.

Zoo geeft Hoedemaker nog wel stof ter overweging, maar Assen dan toch ter nadere overweging. Gene is zilver, deze is goud. Wie alleen bij Hoedemaker blijft staan en van de „overweging" tot de „nadere overweging" niet gelukkiglijk voortschrijdt, die kan gemakkelijk met zijn eigen vrienden geslagen worden. Want dan moet Dr Kromsigt, eer hij over Assen refereert in den stijl van Hoedemaker-Haitjema, nog eens bedenken, dat de overweging eens Hoedemakers hem allereerst om zijn eigen Synode kon doen worstelen. De Haagsche Synode immers kan niet genezen worden met de ongeldig verklaarde recepten van Assen? En wat Hoedemaker aangaat, Dr Kaajan, in zijn reeds eerder gemeld twistgesprek haalt Hoedemaker aan. Men leze in de „Utr. Kerkbl.":

Canonicus. Dus, gij stelt onze Synode te Assen met de Haagsche Synode op één lijn?

Dialecticus. Ja. Beide Synoden schorsen en zetten maar af, dat het zoo daverd. De Asser Synode is krank aan den levenswortel, zou Dr A. Kuyper zeggen.

Canonicus. Man, ge weet niet wat ge zegt. Heel de Synodale Organisatie is tegen Christus, zoo sprak eens Dr Hoedemaker.

Juris
zulke ding
Canonicus
Dr Ph. J.
Juris
den voor-
aardert is
Canonicus
niet veran-
haar oer-
geen mac-
dringen.
Synode is
Dr Ph. J.
Philos.
Prinsteres
tisch schen-
Canonicus
een vrie-
tionair
heid gele-
noch in 13
ganisatie
zei eens b-
Anti-Chri-
voor de S-
Panta-
loos, dat g-
Diale-
waarom g-
Canonicus
aan de A-
zuster van

Alzoo sp-
dan zegt
Hoedemaker
zegt: in na-
Maar Hoe-
de Haags-
Zoodat
recepten
cijn te zoe-
En de
En de
dingen en
overschrijd
moed mis-
Lingbeek
de ratten
de rat en
en dat dat
slecht is
knagen.

Waar
Assen is
zijn grimm-
hebben to-
zelf hopen
knabbelem-
land, is
geweld?

B
Prof. Ha-
en smeedt
nen tegen
waardeerit-
pelijk wil
via Barth-
een Geref-
toogen".
recensie:

Missch
de inleid
komen v-
jong-Zwi-
van ieder
met Dr
heid uit
voor Du-
dat een l-
noodig h-
ge het al-
gen wille
voor alle
eigenwill-
lijke idea-
komt, ne-
Prof. H.
Barth he-
bij het g-
boek. Da-
driftig o-
Was dat
niet waat
tegenover
tegenstell-
keerd, on-
Karl Ba-
men, is t-
loog en d-
geleken,
lijking w-
geredene-
in de stof-
viteit (bl.
kwestie v-
wetensch-
meel-ver-
verstand.

Prof. H
veel Bart
vergelij-
heid biedt
ander juis-
te halen.

Juriconsultus. Dr Hoedemaker heeft nooit zulke dingen beweerd.

Canonici. Ik geef de letterlijke woorden van Dr Ph. J. Hoedemaker.

Juriconsultus. Nu ja, misschien heeft hij in den vóór-doleantie-tijd zulke woorden gesproken, maar sedert is hij van gevoelen veranderd.

Canonici. Maar de Haagse Synode is sedert niet veranderd. De Synodale Organisatie is reeds in haar oorsprong onbepaald. Koning Willem I had geen macht in de Kerk, om haar de Organisatie op te dringen. De hedendaagsche onwettige zoogenaamde Synode is opgedrongen. Dit zijn de eigen woorden van Dr Ph. J. Hoedemaker.

Philalothos. Ge weet toch, dat Mr Groen van Prinsterer de Haagse Synode een „Caesaropapistisch schepsel" en een „staatscreatuur" genoemd heeft?

Canonici. Dr Hoedemaker noemt haar zelfs een vrucht van de vrijzinnige politiek en van revolutionaire staatkunde. Nooit is aan de gemeenten de vrijheid gelaten deze Organisatie van zich af te schuiven, noch in 1852, noch in 1866, noch in 1886. Heel die Organisatie is onwettig in haar wezen. Dr Hoedemaker zei eens tot onze storen Friezen: „Gij buigt u voor den Anti-Christ. Totdat gij u vrijmaakt, ligt gij geknielt voor de Synode, met den strop om den hals!"

Pantaneochomous. Ik vond het vrij liefdeloos, dat gij al deze dingen weer ophaalt.

Dialecticus. Juist en ik begrijp heusch niet, waarom gij dit alles zegt.

Canonici. Begrijpt gij dat niet? En gij hebt zelf aan de Asser Synode verweten, dat zij een tweeling-zuster van de Haagse Synode was.

Alzoo sprak Hoedemaker. Begrijp ik het goed, dan zegt dus Prof. Haitjema: in den naam van Hoedemaker, Assen is wereldsch. En Dr Kromsigt zegt: in naam van Hoedemaker: Assen is wereldsch. Maar Hoedemaker zegt: in naam van Hoedemaker, de Haagse Synode is meer dan wereldsch.

Zoodat een angstige ziel vraagt: kan de kranke recepten schrijven, zonder eerst zichzelf het medicijn te zoeken?

En de nuchtere ziel zegt: ressentiment!

En de eerlijke: maak geen grappies bij ernstige dingen en praat niet van wereldsche en macht-overschrijdende Synodes, zoolang gij zelf nog den moed mist, om tot den gevangenen leeuw van Ds Lingbeek te zeggen: „aanpakken" en — niet op de ratten wachten. Want Ds Lingbeek vergat, dat de rat en de leeuw in dit geval identisch zijn: en dat daarom een wachtende leeuw precies even slecht is als een rat, die weigert ook maar te knagen.

Waar zijn Hoedemaker's dreunende woorden? Assen is lankmoediger dan hij. Maar zijn zonen zijn grimmiger dan hij het was tegen zichzelf. Zij hebben tegen Assen leeuwentanden en voor zichzelf hopen zij op de kabbelende beweging en de knabbelende knaging der rattentanden. O Nederland, is dat nu saecularisatie of is het heilig geweld?

Van Haitjema, Barth, Kuiper, Bavinck, Gunning.

Prof. Haitjema, zoo we zeiden, verheerlijkt Barth en smeedt uit diens Zwitsersche hoogovens wapenen tegen het Drentsche Assen. Inhoeverre die waardeering, die meer impulsief dan wetenschappelijk wil zijn, recht heeft, interesseert ons, nu wij via Barth-Haitjema worden gewaarschuwd tegen een Geref. Synode, met haar „verstandelijke betoogen". Prof. Grosheide schrijft in zijn genoemde recensie:

Misschien is het wel waar, wat Prof. Haitjema in de inleiding van zijn boek schrijft: Tot klaarheid te komen van zijn positie tegenover Karl Barth en de jong-Zwitsersche theologie, is de dringende roeping van iederen theoloog onzer dagen. Toch ben ik het meer met Dr Koltzhaus eens, die hij meer dan een gelegenheid uitgesproken heeft, dat het optreden van Barth voor Duitschland een zegen is, doch dat Nederland, dat een Kuiper en een Bavinck heeft gehad, hem niet noodig heeft (vgl. ook Haitjema, bl. 150). Daar hebt ge het alweer, zou Prof. Haitjema zeggen. De theologen willen over het algemeen naar Barth, die profeet voor allen wil zijn, die allen wil afroepen van hun eigenwillige vroomheid, accommodatiezucht, menselijke idealen, die als oordeelsgetuige ook tot Nederland komt, niet hooren. Daarmee ben ik bij het boek van Prof. Haitjema gekomen en daarover en niet over Barth heb ik te schrijven. En ik ben tevens gekomen bij het groote bezwaar, dat ik heb tegen Haitjema's boek. Dat iemand voelt voor zijn held, dat hij geestdriftig over hem schrijft, kan men slechts billijken. Was dat niet het geval, dan was de held de beschrijving niet waard. Maar Haitjema stelt al te veel Karl Barth tegenover alle anderen. Ik kan het ook zoo zeggen, de tegenstelling openbaringsgetuige-theologen acht ik verkeerd, omdat ze ongelijksoortige dingen vergelijkt. Hoe Karl Barth zichzelf noemt en hoe anderen hem noemen, is ten slotte van weinig belang. Hij is of een theoloog en dan kan hij met andere theologen worden vergeleken, of hij is het niet, en dan heeft zulk een vergelijking weinig zin. Dat is verstandelijk, schematisch gerekend, zal Prof. Haitjema zeggen, ge beweegt u in de sfeer van het begrippen-schema der klare objectiviteit (bl. 154). Daar is iets van waar, ik kom op deze kwestie van ter zijde nog even terug. Maar als theologie wetenschap is, dan is ze niet getuigen, dan is ze formeel-verstandelijk, al handelt ze over dingen, die het verstand zeer verre te boven gaan.

Prof. Haitjema, zegt Prof. Grosheide, stelt te veel Barth tegenover anderen. Welnu, zulk een vergelijkingsmethode zal den één gelegenheid bieden, die anderen te verkleinen, en den ander juist de kans geven, Barth naar beneden te halen. Heeft niet in het „Alg. Weekbl. v. Chr.

dom en Cultuur" iemand (F. J. v. d. T. te Maasticht) opgemerkt, dat men al te veel Barth verheerlijkt, terwijl veel van wat in hem nieuw schijnt, al lang op eigen bodem gezegd was? Men leze:

Barth noemt het een waagstuk God te willen liefhebben of aan Zijn wil zich overgeven. Heeft onze Prof. Gunning ditzelfde niet reeds in 1862 betoogd? Prof. Haitjema wijst er in zijn boek op, dat alles bij Barth op „het ethisch-religieuze wordt gezet, op de persoonlijke conscientie-betrekking tusschen God en mensch". Maar van deze idee zijn de geschriften van onze Prof. v. Dijk of Prof. Gunning als doortrokken. Zij worden niet moede het steeds te getuigen: „Und wäre Christus tausendmal in Bethlehem geboren, und nicht in dir, so bist du doch verloren", luidt het motto op het „Kruis des Verlossers" van den jare 1860.

Heeft ook niet menig geref. of rechts-ethisch man ten onzent krachtig gepleit voor het eerherstel der theologie tegenover de verafgoding der Godsdienswetenschappen? Het wordt nochtans Barth op pag. 28 door Prof. Haitjema als een groote verdienste aangerekend.

Evenals zijn wijzen op het groote gevaar dat „de analyse van het vrome zelfbewustzijn zoo moeilijk ontkomen kan aan het pantheïsme".

Barth is de vijand van alle „Erlebnis-theologie" met haar gevaarlijk subjectivisme en hare miskenning van woord en kennis en belijdenis. Maar sprak niet reeds 30 jaar geleden Dr Kuiper of Bavinck van het bodemloos subjectivisme der Schleiermacher school? En heeft Dr Gunning er tot moede worden toe niet op gewezen in zijn „Van Calvijn tot Rousseau" dat men het geloof niet op wuysgerigen grondslag maar op den levenden Christus alleen, zoals de Romeinen-brief dat bedoelt, heeft op te bouwen? Barth spreekt over de opstanding in zijn behandeling van H. 15 van den Corinthen-brief, alsof hij een geestelijk Amerika ontdekte door niets te willen weten dan te leven uit het feit, de kale nuchtere realiteit van de opstanding. Maar den ernstigen Hollander is datzelfde in heel wat dieper, daarom minder pralend uitdagende wijze aangezegd door Dr Gunning.

Zoo zouden nog vele gereformeerden kunnen zeggen: gedachten, die Barth uitsprekt en die hij hem nog niet eens in stijl gehouden zijn, heeft de Geref. theologie reeds lang gesproken. Toch wordt deze wereldsch genoemd. En Barth heet een profeet en getuige.

Maar het „wereldsche" zit niet in de theologie, maar in de theologen, als het er is. En de verlossing ligt niet in het paradox, maar in den paradoxalen mensch, als ze er is. Er zijn meer menschen, die zelf van de vrije liefde leven, en alle getrouwde menschen burgerlijk vinden: gewinningsmenschen, de „verwereldlijkten" in de liefde. Maar er zijn scharrelaars onder de scharrelenden, d.w.z. wereldlijke zielen onder de nog-niet-aan-het-meisje-gewenden, en er zijn prachtige volharders onder de getrouwen: ze hebben hun „regel" wel, en ook hun „term" en hun „systeem"; maar het hart is goed. Zoo is 't onder de theologen ook. Onder de dwepers met het paradox zijn soms de zelfzuchtigen, de vluchtigen, te slap om er mee te leven tot het einde toe; en die zijn de zelfzuchtigen, de verwereldlijkten in de oogen van God. En er zijn termenleeders, en dogmatische naturen, gewoon en gewend aan veel; maar die toch ook te allen dage bewonderen en worstelen om wat nieuws, waarin de liefde zich verjongt en verdiept, de liefde voor wat nog te vinden is in het reeds gevondene. En dat zijn de ware zoekers. Wie het paradox heeft om er bij te blijven staan, is precies even „wereldsch", als wie een dogma van buiten leert om er bij te slapen.

„Doch de gemeente late zich door dit alles niet van de wijs brengen".

Ook niet door het gedweep met Barth bij wie hun eigen menschen niet kennen.

Kerkrechtelijke vragen.

We spraken straks zoowel over de kerkrechtelijke, als over de dogmatisch-exegetische kwesties in het geding-Geelkerken.

Over beide nog iets ten vervolge op wat reeds vroeger gegeven werd.

Allereerst de vraag: waarom werd Genesis 1 weggelaten in de vragen aan Dr G. gesteld? Kwamdenkende geesten zeiden: men durfde niet; men was bang voor den dag te komen met Gen. 1, want de „rechters" waren zelf daarover niet eenstemmig. Opnieuw — want de legende leeft nog herinneren we aan het tegendeel, met de woorden van Prof. Kuiper in „De Heraut":

Alleen omdat de vermelding van Genesis 1 tot misverstand aanleiding had gegeven, alsof de Classis bedoelde Dr Geelkerken te ondervragen over heel het Scheppingsverhaal, werd dit op advies der professoren er uitgelicht. Anders toch zou in strijd zijn gehandeld met ons onderteekening-formulier. Daar toch staat uitdrukkelijk, dat een nadere verklaring alleen gevraagd mag worden van een predikant ten opzichte van eenig stuk der leer, wanneer hij gewichtige oorzaken van nadenken had gegeven. De preekcoupure van Dr Geelkerken gaf geen enkele reden tot nadenken of wantrouwen ten opzichte van hetgeen hij dacht of leerde omtrent het Scheppingsverhaal, om de eenvoudige reden, dat in de preekcoupure het Scheppingsverhaal zelf niet genoemd werd. Hiernaar toch een onderzoek te willen instellen, zou dus metterdaad „inquisitoriaal" zijn geweest.

Wat voorts het befaamde art. 79 der kerkorde, waartegen Assen heet gezondigd te hebben, aan-

gaat, zegt de heer Ebling in de „Geref. Kerkb. van Amsterdam-Zuid" zeer terecht:

Wij gelooven, dat de opvatting, die een uitdrukkelijk tegen de Synode gericht verbod van direkte ingruiping, in dat veelbesprokene artikel 79, niet kan lezen, minder mechanisch-bindend, meer organisch-vrij en, in dit geval mede daarom, verkiezelijs is, dan de andere.

Over de betoogde wenschelijkheid, dat niet de Synode, maar de „classis" had moeten afzetten, zegt de schrijver:

Neem eens aan, dat de Synode (het feit, dat voor haar de zaak „ter beslissing" was voorgelegd, ter zijde latende), tot het inzicht van noodzakelijkheid van schorsing, resp. afzetting, gekomen, aan de Classis tot afzetting van den predikant had geadviseerd, en de Classis volgens dat advies had gehandeld — zou dan niet van menigen kant direct de ontstelde vraag zijn gerezen: „hoe kan de Synode dat toch doen? De Classis? Moet die vergadering, die reeds zoo lang met den aangeklaagde in min aangenaam contact staat, en al in zoo scherp conflict met hem is gekomen (we laten onze meening omtrent de vraag, wie van dat conflict de hoofdschuld draagt, hier ter zijde), nu, na de Synode, ook nog als daadwerkelijk handelend lichaam optreden?"

En wat de verplichting van de plaatselijke kerk-aangaat, als de Synode eenmaal gesproken heeft, en zoolang zij zelf niet kan aantonen, dat het besluit in strijd is met Schrift en belijdenis, zegt Ds Kunst in de „Geld. Kerkb.":

Een dienaar des Woords heeft in zekeren zin een algemeen ambt, in zooverre hij, in onderscheiding van de ouderlingen en diakenen, ook ambtelijk optreden kan in andere Kerken van het kerkverband, dan die waaraan hij plaatselijk is gebonden.

Geen Kerk kan een predikant ontvangen zonder medewerking der zusterkerken.

Dit beperkt de vrijheid der plaatselijke Kerk.

En geen Kerk kan een predikant in geval van schorsing of afzetting handhaven tegen den wil der samenwerkende Kerken in.

En vooral niet in onze Gereformeerde Kerken, waar schorsing en afzetting niet verricht worden door een college, dat als bestuur boven de Kerken staat, maar door de Kerken zelve in haar vergaderingen.

In gelijken zin spreekt Ds v. Lummel in de „Brielsche Kerkb." over het „zich conformeeren":

Dat „conformeeren" gebeurt in elke ordelijke vergadering, en dan begrijpt ieder, dat het zoo hoort; dat het niet anders kan.

Als het een gewone kerkeraad betreft, vindt ieder dat de natuurlijkste zaak van de wereld.

Of zou eenig meelevend lid van de Kerk van oordeel zijn, dat, als hij, op een kerkeraad een besluit was genomen — zeg met 9 tegen 6 stemmen — dat het een behoorlijke gang van zaken zou zijn, als die 6 dan in de gemeente gingen rondbazuinen: ik heb er tegen gestemd.

Zou het betamelijk zijn, als hij, de voorzitter van een kerkeraad gesproken had op de vergadering tegen een besluit, dat straks toch wettig genomen werd, dat hij dan weigeren zou het uit te voeren?

Duidelijk is toch de weg aangewezen — of bij gewetensbezwaar in beroep gaan — of anders voor vast en bondig houden wat wettig is besloten.

„Conformeeren" is nog niet zoo'n leelijk woord, als onze bezorgde vaderlandsche pers ons wil doen gelooven.

K. S.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN.

(Sullen verantwoordelijkheid van de redactie.)

Hooggeachte Redactie,

Eerst dezer dagen kwam mij Uw nummer van 7 Mei 1926 onder de oogen, waarin U onder het hoofd „Synode-indrukken" de beide missiven van Dr J. P. de Gaay Fortman c. s. bespreekt. Aan het einde van Uw artikel merkt U op: „Voorts trekt het de aandacht, dat deze tweede missive niet is onderteekend door Drs C. J. Honig en Dr H. R. Waltjer". Gelukkig trekt U uit het ontbreken dezer twee onderteekeningen verder geen conclusies; want, wat mij betreft, zou er alle kans bestaan hebben, dat die conclusies onjuist geweest zouden zijn. Ik heb aan de voorbereiding, opstelling en verzending der tweede missive niet medegewerkt om verschillende redenen. De voornaamste was wel, dat mijn werk mij bijna geen tijd overliet voor het noodige mondelinge overleg en het daaraan verbonden heen en weer reizen. Toen ik echter die tweede missive zag, bleek mij, dat ik mij daarmee in hoofdzaak had kunnen vereenigen. Ik betreur het vragen van onderteekening der „verklaring" en de daarop gevolgde maatregelen der Synode zeer en heb daarover bij mijn Kerkeraad bezwaren ingediend. Een debat daarover te beginnen — gesteld dat U het toestondt — lijkt mij echter onvruchtbaar. Alleen nog ééne opmerking. U constateert een groot verschil tusschen de eerste en de tweede missive. Dit groote verschil bestaat echter dan alleen als U uit de eerste missive ééne zinsnede ecarteert, welke, naar Uwe meening, haar ontsierde, nl. „conclusies, welke moeilijk vereenigbaar schijnen met de bij ons voelszins geldende Schriftopvatting, welke laatste ook schijnt te spreken uit de door de Classis Amsterdam aan Dr Geelkerken gestelde vragen, n.l. een Schriftopvatting waartegen Dr Kuiper ons reeds ernstig waarschuwde". U merkt bij deze zinsnede op:

„Het verwijt aan de Classis Amsterdam was geheel onverdiend.

Trouwens, het was tevens een verwijt aan de theologische hoogleraren, die geadviseerd hadden dezelfde vragen met een geringe wijziging opnieuw aan Dr Geelkerken te stellen.

Het bleek, dat de rekwestranten in dit opzicht niet voldoende georiënteerd waren".

Wat mij zelve betreft, kan ik alleen maar verklaren in